

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 78 (1993)
Heft: 5

Artikel: Religiun en Svizra
Autor: Monn, Daniel
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882632>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 18.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Religiun en Svizra

Baselgias e chapluttas renova-
das · la Baselgia sballuna

Daniel Monn

Tgi n'ha betg gia observà il suandant: pli e pli paucAs participontAs da messa gronda, nagina giuventetgna che va a rusari, perfin uffants da scola che refuseschan dad ir a prender penitenzia, l'ignoranza en fatgs da cardientscha e religiun s'augmenta, adina dapli usits religios scrodan. Tenor lescha chantunala stuessan ils uffants da scola avair la pussaivladad da frequentar duas uras da ductrina per jamna. Ina buna schanza per dar als uffants ed a la giuventetgna ina instrucziun sistematica en la cardientscha che dat tegn ed orientaziun en la vita. Ma la realitad è autra. Daco? Per mai è la chausa clara: i vegn investì memia bler en la renovaziun da baselgias e chapluttas, enstagl en l'innovaziun spiertala da la Baselgia.

La Baselgia dat ensemen. Tge vul quai dir? Svanescha la religiun, sa derasa l'ateissem? Na! Dumondas impurtantas da nossa vita sco la mort, ina vita suenter la mort, l'amur, la ventira, il patir, la violenza e.u.v. muventan adina noss intern uschè ditg che nus vivain. A quellas dumondas sa mo la religiun dar resposta. Tut la scienza sto taschair là nua che las dimensiuns da nossa realitad surpassan ses criteris objectivs da kg, l, cm², cm³, km/h e.u.v. Il sontg Augustin ha vairamain raschun sch'el di che noss cor na chatta nagina quietezza enfin che nus avain chattà Dieu.

La Baselgia sco instituziun socio-culturala da tempra patriarcal-ierarchica sballuna. Quest fenomen da regress sa derasa oz dapertut en nossa entira societad. Cunquai che la Baselgia fa part da la societad, sa manifestescha quella transfurmasiun natiralmain era en tut las Baselgias uffizialas en Svizra.

Faschain curtamain in pèr sguards en il mund «profan» sin la decumposiziun da structuradas statalas. En l'armada: la fidanza en l'armada sa sminuescha perquai ch'ella na garantescha betg la pasch. Ins sto chattar novas modas - pli degnas da nus carstgauns - per schliar conflicts naziunals ed internaziunals. L'AVS: adina damain che pajan ed adina dapli che incassan. Nossas votaziuns ed elecziuns: adina dapli votantAs da las generaziuns pli veglias ch'influenzeschan sur mesira ils resultats e smanatschan quattras la solidaritad tranter las generaziuns. Cunfins che scrodan en Svizra ed enturn ella. L'onn 2010 datti en Svizra forsà mo anc set chantuns fusiunads correspondent als centers economics. Era envers l'exteriur sto la Svizra s'adattar adina dapli al SEE (EWR) ed a la CE (EG). Propi midadas radicalas ch'ans scurlattan or da la sien.

La colonialisaziun dals meds da massa e la mobilitad dal traffic fan crudar ils rempars tranter vitgs muntagnards e grondas citads e transfurman noss mund alpin en in shopping-center da moralas, religiuns e filosofias, tut tenor la bursa. Enciclicas, brevs pastorales da «surengiu» na funcziunan betg pli, era tar nus betg. Quel temp è passà en Svizra. Las consequenzas èn evidentas. Sin il champ da valurs moralas na datti betg differenzas pli tranter la citad e nossa regiun.

Tge far?

Nossas Baselgias, cunzunt ils manaders, ston ir ina outra via che fin uss. Tgenina? Nus stuain ir nossa via. La direcziun da quella via stuain nus chattar da cuminanza. Per chattar la dretga direcziun stuain nus l'emprim analisar la realitad sco ch'ella sa preschenta, senza zuppentar chaussas ch'ans displaschan u che na dastgan betg exister.

En quest connex vegn l'uschenumnada «Tagsatzung», la dieta dals catolics che vegn sustegnida dal corpus catholicum, ad esser in eveniment decisiv. Da princip èn tutAs cartentAs obligadAs da gidar tenor lur pussaivladad. Cun uraziun, meditatiun e reflexiun duessan cunzunt ils catolics dal chantun Grischun accompagnar ils/las delegadAs da quella dieta, per ch'il sontg spiert dettia curaschi da far ils pass necessaris en la dretga direcziun.

Mia intenziun è da preschentar in pèr aspects da la situaziun actuala en nossas Baselgias. Quels sa basan sin in studi dal Fondo naziunal: «Jeder ein Sonderfall? Religion in der Schweiz.» Forsa gida quai a chapir meglier noss mund postmodern e dat curaschi da tschertgar visiuns en nossa Baselgia. Tgi che evitescha il contact cun la realitad niva, quel sto sa cuntentar mo d'illusiuns. Quellas na servan nagut.

Situaziun en nossas baselgias

Tut sa mova, nagut stat airi

Aschia sa cloma l'epilog dal studi surmenziunà. 'Tut sa mova, nagut stat airi' è er il messadi da Jean Tinguely. Cun sias maschinas scurrilas, curiosas e legras che sa muventan ad in sa muventar senza niz e senza finamira, vul Tinguely ans far attentAs che la suletta chaussa sigira e stabla en noss mund è il moviment nuninterrut, la transformaziun cuntinuada. Cun auters plets: i na dat betg valurs stablas ed absolutas. Na correspundan las ovras da Tinguely betg a nossas experientschas d'ina realitad che sa mida ad in sa midar?

L'opziun per la pluralitad

Las ovras da Tinguely espriman pia in tratg specific da societads contemporanas funcziunalmain fitg differentas. Quai pretenda consequentamain che la societad e mintgin/a ston esser flexibels per reagir raschunaivlamain a novas situaziuns. Midadas, adattaziuns e scolaziuns permanentas daventan elements constitutivs. La transformaziun permanenta e totala destruescha dentant las concepziuns dal mund tradiziunalas, nua che l'entir univers è orientà envers in center che stat insaco en relaziun cun tut l'existent. La mancanza d'ina finamira collectiva fa daventar il mund acentric. Là nua che vairamain tut è en transformaziun totala, là èn tut ils systems d'orientaziun, religius u politics u filosofics, temporars, provisoris; pliras variantas èn pussaivlas. Ina tala societad na tolerescha betg ina suletta vardad. La vardad exista en il plural.

Quest tratg specific s'effectuescha natiralmain en il resentir ed agir en las Baselgias. Quasi tutAs SvizerAs - cun excepziun d'ina modesta minoritad - laschan valair tut las confessiuns e religiuns per vairas. Ins appartegna da chasa anor anc ad ina confessiun, dentant en il cumportament na vegn betg pli distinguì tenor confessiun.

La de-instituziunalisaziun

Las Baselgias christianas han pers il monopol da prescriber a la societad sco ch'ins duai sa depurtar religiusamain. La religiusadad persunala n'è betg pli insatge ch'ins accepta perquai ch'ils geniturs u la Baselia cumondan quai, mabain è daventada ina chaussa individuala, nua che mintgin decida sez. Ushè perdan las Baselgias lur forza normativa ed integrativa en la societad e l'individì emblida la dimensiun sociala da la religiun e tschertga mo ses salid privat.

En nossa societad mez de-instituziunalisada tutgi pia a mintgin/a da stuair chattar sez sia orientaziun, perquai ch'il levgiament da las instituziuns da dar orientaziun e senn a la vita na funcziuna pli bain. Ma è mintgin/a capavel/la da chattar sez/a ina survista ed ina orientaziun en noss mund uschè complex?

«Bricolage», la furma dominanta en la religiun

Pervia da l'individualisaziun tutgi pli e pli fitg mintga singula da decider sezA en fatgs da religiun. En questa situaziun nova fastizescha il studi suranumnà duas tendenzas dal cumportament. L'emprima sa manifesta en la «deconstrucziun» d'artitgels da cardientscha tras l'individui. Ins s'identifitgescha cun tscherts dogmas da la Baselgia e cumplettescha quels cun persvasiuns d'autras funtaunas. En sasez è quai in fenomen natural che sa derasa e s'intensivescha pli e pli l'ultim temp. La segunda tendenza sa manifesta en la tschertga da soluziuns specificas per in problem specific. La maioritad svizra craja per exempel ch'i dettia ina transcendenza. Schebain i sa tracta qua da la levada da mort en vita ubain da la reincarnaziun, dependa dal basegn individual e specific. Ina tala religiun, cumponida individualmain, numna il studi suranumnà «bricolage» u «patchwork».

Era tar nus pon ins far persenn ch'i dat cartentAs che van regularmain a messa la dumengia, che simpatiseschan da l'otra vart dentant pli fitg cun la reincarnaziun che cun la levada da mort en vita tenor la Bibla. La dumengia suentermezdi legian elLAs in cudisch davart il Sufisem e la saira taidlan elLAs ina emissiun davart la mitologia celtica al radio.

Novas provocaziuns dumondan novas soluziuns

En il mund dad ozendi, ch'è sco in «shopping-center» da moralas, religiuns e filosofias, èsi fitg difficil da chattar la cardientscha che dat il vair senn e la vaira cuntentientscha a la vita. Cunzunt la giuventetgna ha grev ozendi en quel regard sch'ins cumpareglia cun las relaziuns da noss geniturs, pli baud pareva il temp da star airi. A la giuventetgna, sco era ad auters, mancan lieus da quietezza e da scuntrada nua ch'ins chatta temp e peda per tschertgar da cuminanza respostas a las dumondas che muventan nus tutAs fin a la fin da nossa vita. Na betg mo l'instrucziun religiosa, mabain era las scolastAs èn savens surdumondadas e na san betg adina dar dumagn en quel regard. Consequenzas negativas èn il resultat: Malcuntentientscha e stress sa derasan, scolastAs vegnan giu da la gnerva, catachetAs ston far persenn che mo bunaveglia na tanscha betg e chalan da dar ducrina. Per che la Baselgia na perdia betg anc dapli catachetAs, stuess la Baselgia, tenor mia opiniun, prender ina emprima mesira urgenta ed organisar ina supervisiun gratuita ed obligatoria, sco quai succeda era en auters lieus. Jau patratgel qua a Lyon, nua ch'jau sun stà 1992/93 a studegiar ed a dar ducrina per gudagnar sper il studi. Sch'ins prenda en consideraziun la mancanza da scolastAs da religiun ed ils problems che pertutgan l'instrucziun da religiun, èn la Baselgia e quels gremis che han da decider davart las finanzas, obligads d'investir en l'innovaziun spiertala cun financiar per exempel ina supervisiun. Autramain na sai jau betg m'imaginar co garantir ina buna instrucziun religiosa per noss uffants e nossa giuventetgna.

Conclusiun

Jau hai empruvà da preschentar in pèr patratgs da la situaziun en Svizra a regard la religiun. Cunzunt ils dus aspects dal pluralissem e dal individualissem sa preschentan sco directivs en il process da transfurmaziun, al qual nus assistin da preschent. Nus vivain pia en in mund uschenumnà postmodern, nua ch'ins proclama: «Fortan steht Wahrheit im Plural» (p.299 dal studi suranumnà). Jau hai fadia cun questa parola postmoderna. Sa la vardad propi exister el plural, tut tenor basegn? Patratgai ina giada: Ils bainstants fabritgan ina vardad che giustifitgescha avant Dieu da disponer da la ritgezza cun buna conscienza. Ils marginalisats ston sa cuntentar cun la vardad dals declassats. Ils economist profiteschon da la vardad dal economissem. Ils militarists sa restrenschan a la vardad militar ect. Mintga classa sociala ha sia atgna vardad absoluta. Co sa la vardad cuminaivla da la solidaritad pigliar ragisch en quest mund fragmentà? Co sa questa solidaritad aduala per tuts e tuttas sa derasar, questa solidaritad che duess regnar en quest Reginavel, per il qual nus duessan urar mintga di, ch'el vegnia tar nus?